

*Ryss Lars tackar för
hälsningar på 100 års-
dagen.*

Foto: K. Lärka 1918.

Mot en ny hembygd

Anteckningar från en resa.

Jag minns "Ryss-lintjen" (Ryss Lars Larsson) — gamla 100-åriga nätguben därhemma, som en gång berättade för mig om ett 20-tal familjer, som samlats ute i korsvägen vid majstången i Gruddbo och satte igång med en lång, lång karavan, skindor, hästar, kor, och folk — allt skulle söka sig över isarna norrut — till Jämtland! Han var bara en sju-åtta års parvel och var ute och såg på, för det var något alldeles särskilt med den avfärden. Det hade ett tag varit meningen, att också han skulle ha varit med. Far hade velat sälja och pröva lyckan norrut, men Mor hade bestämt sagt ifrån. Något år efter var Far död, och då var det nog bäst som det blivit ändå. Någon hade lyckats ta sig hem tillbaka och talat om, att det nog inte tagit sig ut så värst roligt alla gånger —.

Detta var allt — tills jag en gång stod inne i ett kafé i Dorotea. Hade haft nattlogi där och redan kvällen förut frapperats av husfruns ögon och hennes blick. Den värmdes som hälsningar hemifrån på något egendomligt, oförklarligt vis — jag kom ihåg Busannkvinnfolken därhemma, ”Dov-Kerstins” alltid spelande, varma ögon! — Men jag var ju uppe i Västernorrlands obygder, och så vart det inte att tänka mer på den saken. — Just då jag tackar adjö, börjar människan berätta om, hur hon också på sätt och vis är från Dalarna, hur hennes morfar var från Soll, fast han sålde sin jord samtidigt som en hoper andra och flyttade till Jämtland. Så underligt kunna tillfälligheterna ordna till sig! Här fick jag på stunden veta allt ingen annan kunnat upplysa mig om. Fick namnet ”Nyby” och ”Lits socken” — några mil norr om Östersund skulle det ligga —.

Redan i Lits kyrkoby träffade jag en av dessa gamla, som kunde berätta, ja, han hade t. o. m. varit till Sollerön och velat göra släktforskningar i kyrkoarkivet men träffat ”bara en bister präst”, så det blev inte något av med den saken. — Olof Persson, som jag vill minnas att han hette, och jag blev snart goda vänner och som gamla bekanta. Jag kände igen typen alltigenom från därhemma. Han kunde berätta han, mest efter sin mor, hur färden gått norrut över vintriga isar, innan ännu vårmältningen skulle göra vägarna ofarbara. I Lits socken hade det varit att börja känna sig för — för en del familjer hade ”förmögenheten” börjat smälta samman redan under resan — kanske följde olyckor och sjukdom också. Ho vet, vad en sådan lång ”bufförsresa” kunde bjuda på för än aldrig så tränade Soll-byggare!

Det blev väl delvis att ta arbeten där i bygden, i den mån några sådana kunde erbjudas, alla kunde väl inte upp direkt i urskogen, flera mil norrut i vildmarkerna. Men ännu berättades minnen från den första ankomsten, sådan den tett sig för de flesta: man hade fått binda kon och själv bädda åt sig under någon tät gran den första tiden. — ”Då all säden totalt frös bort de sju första åren, så kan en förstå —”, sa Olof Persson och fortsatte tala om hur ”far hade väl arbetat ihjäl sig, efter vad jag kan förstå”. — En änka med en hoper småbarn hade fått söka sig ner till socknen, söka arbete med tunn-

brödsbak och annat arbete, som de var vana vid hemifrån. Hur det allt hade gått till, men nu satt den gamle där som jämförelsevis välbärgad och tillika betrodd kommunalman på samma gård, där han mindes ha sett sin arbetsökande mor stå och tröska dagarna i ända, medan han själv och syskonen gick omkring i gårdarna och sökte tiggas till något för livsuppehållet.

Jag träffade gamlingar, som sammanfattade vad de hört berättas från denna första tid så: ”Såg du alla tårar, som flutit här en gång, så bleve det en hel å —”. Och ändå var det stora byn nu, en by av den vanliga skogsby-typen. Den höll just nu på att få den första ordentliga vägen fram ur urskogarna. Skogstilldelningen skulle här som annars ha gjort befolkningen välbärgad, men här som annorstädes norrut hade skogsbolagen hållit sig framme och skördat rikedomarna.

För de yngre, som växer upp och bildar nya generationer, skall här som annorstädes allt snart vara glömt om hur Nyby kom till, hur de blev jämtar i stället för dalkarlar. Men jag deltar i och lever mig in i de gamlas strävan, fröjder och sorger, och känner hur det alltjämt stod för deras inre syn en bygd, som de inte längre kunde nå —. Ett öppet landskap med gulnande, vajande sädesfält — leende blått över böljor och skogsvidder — fåbodarna däruppe i bergsluttningarna — men mest den nya stora vita kyrkan, som kostat så oändligt många dagsverken och mödor men nu stod där byggd på hälleberget, mitt i socknen, ”mitt i byn”, där hela socknen, hela släkten samlades till helg och högtid —. Allt, allt detta, som man aldrig riktigt förstod, vad allt det innebar, förr än man kom så oåterkalleligt långt bort ifrån det! — Så gärna man nu skulle velat gjort en vända ”em-um” — hem om — som förr nån gång! — — —

Karl Lärka